

YK:n polulla kestäväan rauhaan – merkintöjä matkan varrelta

Eeva-Liisa Myllymäki¹

Vuonna 2018 julkaistiin Yhdistyneiden kansakuntien (YK) sihteeristön ja Maailmanpankin yhdessä laatima tutkimus *Pathways for Peace* (UN & World Bank 2018) väkivaltaisten konfliktien ehkäisemisestä. Sen tarkoituksena oli lähentää järjestöjen tekemää työtä maatasolla. Julkaisun valmisteluun kuului tutkimus- ja konsultaatioprosessi, jolla kerättiin ideoita siitä, miten kehityspolitiikkaan voisi kytkeä muita työvälineitä väkivaltaisten konfliktien ehkäisyssä. Analyysi sai ansaitusti huomiota, ja siinä on koottuna runsaasti tietoa YK:n lähestymistavoista väkivaltaisten konfliktien ehkäisyyn. Raportissa tuodaan paljon käytännön esimerkkejä konfliktitilanteista ja kokemuksia ratkaisuista eri tasoilla ja esitetään keinoja, miten konfliktien riskiä voisi vähentää.

Pathways for Peace antaa hyvän kuvan YK:n piirissä käydystä keskustelusta, jonka myötä väkivaltaiset konfliktit on alettu vähitellen ymmärtää monitahoisena poliittisena ongelmana, ja jotka muodostavat osan YK:n perustehtävää. YK:n eri elimet turvallisuusneuvostosta alkaen ovat tahoillaan olleet monin tavoin tekemisissä konfliktien osa-alueiden kanssa. Perinteinen rauha ja turvallisuus on ensisijaisesti nähty turvallisuusneuvoston mandaattiin liittyvänä, ja rajanveto esimerkiksi talous- ja sosiaalineuvoston (ECOSOC) tehtäväkenttään on monelle jäsenmaalle ollut herkkä asia. YK:n toiminnan tarkastelussa voidaan erottaa useita tasoja sihteeristön aloitteista, toimielinten virallisista päätöksistä ja toimeenpanomekanismeista alkaen. Vuosien varrella rauhan konsepti on muotoutunut YK:n ”kielessä” ja itse organisaatio on muovautunut peruskirjan puitteissa. Myös institutionaalinen työnjako ja ohjausjärjestelmä on kehittynyt. Käytännön näkökulmana on usein operatiivinen toimintakenttä tai eri intresseistä lähtevät temaattiset prioriteetit. *Kosmopolikseen* pyydytyssä keskustelupuheenvuorossani pyrin hahmottamaan, miten poliittisten prosessien kautta on edistetty yhteistä käsitystä ”kestävästä rauhasta” (engl. *sustainable peace*).

Olen pitkään työskennellyt ulkoministeriössä YK-politiikan ja globaalihallinnon tehtävissä, ja olin YK-edustuston talous- ja sosiaalisektorin päällikkönä New Yorkissa Suomen ECOSOC-puheenjohtajuuskaudella. Olen ollut kiinnostunut YK:n roolista konfliktikontekstissa, mistä minulla on kokemusta erityisesti Keski-Amerikan alueella eri yhteyksissä muun muassa YK:n apulaisasiantuntijana.

Agenda for Peace – kollektiivinen rauhan toimintaohjelma

Taustaksi voi palauttaa mieleen konfliktien ehkäisyä koskevan keskustelun alkuvaiheet. Vuonna 1992 turvallisuusneuvosto, ensi kertaa valtionpäämiestasolla, antoi pääsihteeri Boutros Boutros-Ghalille toimeksiannon laatia suosituksia YK:n ennakoivan diplomatian, rauhan-

1 VTM, lähetystöneuvos (eläk.), <emyllymakie@gmail.com>

palauttamisen ja rauhanturvaamisen vahvistamisesta kylmän sodan päätyttyä. Hänen raporttinsa, *Agenda for Peace* (UN 1992), sisälsi lisäksi neljäntenä ulottuvuutena konfliktinjälkeisen rauhanrakentamisen, jota tarvitaan rauhan lujittamiseen ja konfliktin uudelleenpuhkeamisen ehkäisemiseen. Sen pohjalta lähti muotoutumaan laaja-alainen yhteisymmärrys rauhan monimuotoisuudesta, mihin tarvittaisiin koko YK-järjestelmän panos: yleiskokouksella ja muilla pääelimillä, järjestöillä ja ohjelmilla on oma roolinsa ja vastuunsa tässä kokonaisuudessa.

Kolme vuosikymmentä myöhemmin YK:n 75-vuotisjuhlan julistuksessa (UN General Assembly 2020) esitettiin pääsihteerille pyyntö monenkeskisyiden vahvistamiseksi yhteisten sitoumusten mukaisesti. Nyt ollaan valmistautumassa vuosien 2023–2024 huippukokouksiin YK:n tulevaisuuden luotsaamiseksi. Pääsihteerin laatimassa pohjavisiossa ”Our Common Agenda” (UN 2021) yhtenä alalukuna on myös rauhan edistäminen ja konfliktien ehkäisy. ”Rauhanohjelma” (”A new agenda for peace”) heijastaa nykyistä keskustelua rauhan ja konfliktien ulottuvuuksista, syy-yhteyksistä ja eri toimintakeinojen välttämättömyydestä. Siinä halutaan painottaa erityisesti seuraavia tehtäviä:

- strategisten riskien vähentäminen (ydinaseet, kybersodankäynti, autonomiset aseet)
- kansainvälisen ennakkoinnin vahvistaminen
- investointi ennaltaehkäisyyn ja rauhanrakentamiseen
- alueellisen ehkäisevän työn tukeminen
- naisten ja tyttöjen asettaminen turvallisuuspolitiikan keskiöön
- ulkoavaruuden rauhanomainen, turvallinen ja kestävä käyttö.

Mitä sitten on tapahtunut näiden vuosikymmenien aikana ja miten YK määrittelee rauhan olemuksen, vaikkapa yhdeksi merkkipaaluksi asetettua vuotta 2030 silmällä pitäen? Kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut, sodat ja aseelliset konfliktit ovat muuttuneet. On tiedostettava, mitkä taustatekijät vaikuttavat ja keitä on osapuolina. YK:n tulisi säilyttää toimintakykynsä ja kyetä vastaamaan muuttuneisiin olosuhteisiin. Konfliktien ehkäisemisessä ja hallinnassa on siirrytty valtiokeskeisyydestä painottamaan maatasolla tapahtuvaa kehitystä, erilaisten yhteiskuntien sisäistä dynamiikkaa ja kausaliteetteja samoin kuin alueellisuuden merkitystä. Itselleni Suomen kausi ECOSOC:n puheenjohtajistossa (2002–2004) opetti paljon YK-järjestelmän institutionaalisista suhteista, hallitustenvälisestä päätöksenteosta samoin kuin yhteistyöstä sihteeristön kanssa.

Kokonaisvaltainen rauhan ylläpitäminen

YK:n työohjelmaan hyväksyttiin uusi asiakohta rauhanrakentamisesta ja rauhan ylläpitämisestä (engl. *sustaining peace*) vuonna 2016 sekä yleiskokouksen että turvallisuusneuvoston konsensuksella niin sanotuilla kaksoispäätöslauselmilla (UN 2016). Konfliktien kulkuun tulee vaikuttaa kaikissa vaiheissa varautuen ennaltaehkäisyyn, eskalaatioon, uudelleenpuhkeamisen estämiseen ja rauhan vakauttamiseen. Se tarkoitti paradigman muutosta YK:n työssä suhteessa kokonaisvaltaiseen konfliktien hallintaan ja muodosti yhtenäisen lähestymistavan väkivaltaisten konfliktien ehkäisemiseen ja päättämiseen. Tulee tarttua ristiriitojen perussyi-

hin, auttaa osapuolia lopettamaan sotatoimet, turvata kansallinen sovinto kohti toipumista, jälleenrakennusta ja kehitystä. Tämä vaatii koko YK-järjestelmältä enemmän johdonmukaisuutta ja koordinaatiota päätöksenteon ja toiminnan eri tasoilla. Erityistä huomiota kiinnitetään rauhanrakennuskomission (Peace Building Commission, PBC) roolin kehittämiseen.

Rauhan ylläpitämisen konsepti on siten virallisesti hyväksytty ja se on eräänlainen läpileikkaava normi rauhan ja turvallisuuden sektorilla. Sitä tarkastellaan hallitustenvälisesti säännöllisesti yleiskokouksen ja turvallisuusneuvoston kaksoismandaatilla eri politiikkalohkoihin soveltaen. Vuonna 2025 on tarkoitus tehdä yhteinen arviointi YK:n rauhanrakentamisen edistymisen ja sovittujen järjestelmän uudistusten toteutumisesta.

Uuden pääsihteerin António Guterresin aloittaessa kautensa vuonna 2017 hän näki tarpeen voimistaa YK:n ennaltäehkäisevää toimintaa ja rauhandiplomatiaa (engl. ”*a surge in diplomacy for peace*”) (esim. UN 2017). Aseellisten konfliktien ehkäisy (engl. *prevention of armed conflicts*) on sinänsä ollut pitkään YK:n asialistalla ja sen kautta voi peilata YK:n rauhanagendan kehitystä. Pääsihteeri Kofi Annanin aikana julkaistun ensimmäisen teemaraportin (UN 2001) perusteella 57. yleiskokouksessa saatiin aikaan päätöslauselma (UN 2003) – viiden kuukauden intensiivisten neuvottelujen jälkeen. Sen liiteosassa todetaan pääasialliset vastuutehtävät niin YK:n instituutioille kuin jäsenmaille. Seurantaraportti (UN 2006) kartoitti lähinnä YK:n valmiuksia, kuten varhaisvaroitus, hyvät palvelut ja rauhanvälitys, demokratia ja hyvä hallinto, aseriisunta ja -valvonta, sosioekonominen kehitys, ihmisoikeudet ja kansainvälinen oikeus.

Hallitustenvälisesti konfliktinehkäisy on ollut vaikea aihe, ja sen kytkeminen vähitellen kokonaisvaltaiseen konfliktien tarkasteluun on kenties ollut tapa helpottaa sen käsittelyä. Teeman voi nähdä nousseen turvallisuusneuvoston asialistalle marraskuussa 1999 ja heinäkuussa 2000 pidetyissä keskusteluissa. Tuolloin tuloksena oli neuvoston puheenjohtajan antama lausunto, jossa pääsihteeriltä pyydettiin raportti. Rauhanrakentamiseen liittyviä elementtejä on pyritty tuomaan mukaan operatiivisiin mandaatteihin, mutta konfliktien systeeminen tarkastelu on laajentunut hitaasti riippuen aina jäsenmaiden aloitteista ja peruskirjan tulkin- taeroista (ks. Romita 2011). Väistämättä turvallisuusneuvostonkin tulisi heijastaa järjestön muuttunutta rauhanarkkitehtuuria ja jäsenmaiden tahtoa järjestelmän kehittämiseksi.

YK:n kestävä kehityksen globaali toimintaohjelma (Agenda2030) hyväksyttiin vuonna 2015. Sen mukaisesti kestävä kehitystä ei ole ilman rauhaa, eikä rauhaa ole ilman kestävä kehitystä. Yhdeksi kestävä kehityksen tavoitteista (SDG16) määriteltiin rauhanomaisten yhteiskuntien edistäminen, mikä edellyttää väkivallan vähentämistä, oikeudenmukaisuutta ja hyvää hallintoa.² Kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista seuraa hallitustenvälisesti korkean tason poliittinen foorumi (High-level Political Forum on Sustainable Development, HLPF), joka sitoo jäsenmaat raportoimaan kansallisesta toimeenpanosta.

Uudistuva rauhanrakennusarkkitehtuuri

Vuosituhatjulistuksen seurantahuippukokous vuonna 2005 teki institutionaalisia päätöksiä, joilla haluttiin vahvistaa YK-järjestelmän kolme peruspilaria ja niiden välistä yhteyttä:

² Kattava ”hyvän hallinnon” määritelmä sisältyy jo vuonna 2002 neuvoteltuun kansainvälisen kehitysrahoitus-konferenssin loppuasiakirjaan Monterreyn konsensuskseen (UN 2002).

rauha ja turvallisuus, kehitys, ihmisoikeudet. Tuolloin sovittiin paitsi erillisen ihmisoikeusneuvoston perustamisesta myös hallitustenvälisen rauhanrakennuskomission (Peacebuilding Commission, PBC) muodostamisesta. Sen tehtäväksi määriteltiin antaa neuvoa ja edistää yhteistä strategista lähestymistapaa päätoimielinten – yleiskokouksen, turvallisuusneuvoston ja talous- ja sosiaalineuvoston – kesken rauhanrakentamisessa ja parantaa koordinaatiota ja kokemusten jakamista YK:n sisällä ja ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Korostettiin instituutioiden vahvistamista ja riittävää rahoitusta. Pääsihteerille annettiin valtuutus perustaa myös uusi rauhanrakennusrahasto (Peacebuilding Fund, PBF).

Vuoden 2016 päätöslauselmien hyväksyntää edelsi YK:n rauhanarkkitehtuurin kokonaisarviointi pääsihteerin Ban Ki-Moonin kaudella. Sitä valmisteltiin neuvonantajaryhmässä Guatemalan entisen ulkoministerin Gert Rosenthalin johdolla. Raportti *The Challenge of Sustaining Peace* luovutettiin kesäkuussa 2015 toimeksiannon mukaisesti yleiskokouksen ja turvallisuusneuvoston puheenjohtajille jäsenmaiden käsittelyyn (UN 2015). Arvio kattoi YK:n rauhanarkkitehtuurin koko toiminnan laajuudessa. Siinä käsiteltiin myös rauhan ylläpitämisen määritelmää ja konfliktien ja rauhanrakennuksen globaalia ympäristöä. Raportissa arvioitiin YK:n suoriutumista ja hajanaisuutta, mistä jäsenmaatkin kantavat vastuunsa. Lisäksi tuotiin joitakin ehdotuksia YK:n työn uudelleensuuntaamiseksi kestävän rauhan ja koherenssin edistämiseksi.

YK:n rauhan ja turvallisuuden sektorilla oli meneillään kaksi täydentävää riippumatonta selvitystä: pääsihteerin vuonna 2014 asettama HIPPO-paneeli (High-level Independent Panel on UN Peace Operations) sekä edellisenä vuonna aloittanut turvallisuusneuvoston alainen 1325-asiantuntijaryhmä.

Rauhanrakennuskomission toiminta ei ole ollut kovin näkyvää ulospäin, mutta siihen kohdistuu monia odotuksia. Siinä on kerrallaan 31 jäsenmaata, jotka ovat yleiskokouksen, turvallisuusneuvoston ja talous- ja sosiaalineuvoston kautta valittuja tai YK:n suurimpia joukkoja luovuttaneita ja rahoittajamaita. Tärkeänä toimintamuotona ovat maakohtaiset kokoonpanot ja toisaalta teemakohtaiset istunnot. Komission roolina on ollut varsinkin tuen saaminen ja huomion kiinnittäminen YK:n laaja-alaisen rauhanrakennustoiminnan vahvistamiseen. *Our Common Agenda* -raportissa tuodaan esiin komission aseman kehittäminen niin maatasolla kuin poikkileikkaavissa turvallisuuskysymyksissä kuten ilmastonmuutos, terveys, tasa-arvo, kehitys ja ihmisoikeudet (UN 2021).

Tämänvuotinen puheenjohtaja, Bangladeshin YK-edustaja Rabab Fatima on painottanut PBC:n työssä³ joustavaa ja strategista otetta, jota tukevat globaali solidaarisuus ja kestävä kehitys (ECOSOC), rauhanrakentamisen rahoitus (yleiskokous), rauhanturvaajien tehtävä (TN), maakohtaiset/ alueelliset tarpeet, toimielinten välinen koordinointi, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa kuten alueelliset organisaatiot, rahoituslaitokset, kansalaisjärjestöt, yksityinen sektori, YK-tahojen yhteistyö (maatiimit, erityisedustajat), sihteeristön tuki (PBSO/PBF), inklusiivisuuden rakenteet ja pääsihteerin agendaan vaikuttaminen.

3 Vapaasti referoitu suurlähettiläs Fatiman puheenvuorosta PBC:n istunnossa 1.2.2022 (UN Peacebuilding Commission 2022).

Toistaiseksi on vaikea arvioida rauhanrakennuskomission tuloksellisuutta sillanrakentajana ja YK-asiantuntemuksen kokoajana – kun Suomikaan ei ole ollut jäsen. Varmasti se on auttanut lisäämään synergioita virallisenkin tason vuorovaikutuksen tiivistämisessä ja työohjelmien täydentävyydessä. Turvallisuusneuvostolle kuuluvat yleiset kriisinhallinnan kysymykset ja alueelliset tilanteet, mutta myös ajankohtaiset turvallisuusaiheet saavat sijaa keskusteluissa. Neuvoston varsinaiseen seurantavastuuseen kuuluu vuonna 2000 hyväksytyt Naiset, rauha ja turvallisuus -resoluution (1325) toimeenpano. Vastaavasti temaattinen päätöslauselma Nuoret, rauha ja turvallisuus (2250) syntyi turvallisuusneuvostossa vuonna 2015.

Yleiskokouksen ohella talous- ja sosiaalineuvostoon on kulminoitunut viime vuosikymmenten YK:n suurten konferenssien päätösten toimeenpanon seuranta ja niiden luontevana jatkona koko kestäväan kehityksen agenda. Agenda 2030:n edistystä tarkasteleva korkean tason poliittinen foorumi (HLPF) kokoontuu vuosittain talous- ja sosiaalineuvoston yhteydessä. Neuvosto ohjaa säännönmukaisten segmenttien kautta YK:n kehitystoimintojen järjestelmänlaajuisen koherenssin parantamista mukaan lukien operatiivinen ja humanitaarinen sektori tai transitiotilanteet. Talous- ja sosiaalineuvosto oli vuonna 2002 luonut uuden viitekehityksen konfliktista toipuvien Afrikan maiden neuvoo-antavista ryhmistä, joita tuolloin perustettiin Guinea-Bissaut ja Burundia varten esimerkkinä aiempi Haiti-ryhmä. Tavoitteena oli edesauttaa vakautta ja kehitystä sekä avunantajien toimenpiteiden koordinoitua YK-järjestelmän sisällä, talous- ja sosiaalineuvoston ja Bretton Woods -laitosten välillä sekä turvallisuusneuvoston kanssa. (Erinomainen ulkopuolinen arvio modaliteetista, ks. ECOSOC 2006.) Rauhanrakennuskomission myötä näiden ryhmien mandaatit lopetettiin, mutta neuvosto seuraa edelleen maiden tilannetta.

Agendan muutokset heijastuvat luonnollisesti koko YK-järjestelmän toimintaan. Tästä esimerkkinä muistuu mieleeni, kun Kansainvälisen työjärjestön (ILO) kolmikantaisessa valmistelussa uudistettiin vuodelta 1944 peräisin oleva suositus ”Transition from War to Peace” (No. 71). Vuonna 2017 ILO:n yleiskokous hyväksyi ohjeen työllisyydestä ja ihmisarvoisesta työstä rauhan ja resilienssin edistämiseksi ja konfliktien ja kriisien ehkäisemiseksi (ILO 2017).

YK:n koherenssin ja koordinaation parantamiseksi ja etenkin kenttätoimintojen tehostamiseksi pääsihteerin Guterresin on tuonut sihteeristön organisaatioon muutoksia. YK-sihteeristön toimintarakenteita ja työnjakoa päätettiin uudistaa siten, että vuodesta 1992 rauhanturvaoperaatioista ja poliittisista asioista vastanneiden osastojen sijaan muodostettiin poliittisten ja rauhanrakennusasioiden osasto (DPPA) ja rauhanoperaatioiden osasto (DPO) vuonna 2019 (hallintoreformien historiasta, esim. Cliffe & Novosseloff 2017). Rauhanrakennustoimintaa varten luotiin oma yksikkö (Peacebuilding Support Office, PBSO), jonka yhteydessä toimii rauhanrakennusrahoitus (PBF). Niiden tehtävänä on tukea YK:n poliittista päätöksentekoa, valmistelua ja toimeenpanoa. PBF rahoittaa hankkeita eri toimeenpanokanavien kautta. YK:n kehitysohjelma (UNDP) on tärkein kumppani, joka pitkäaikaisen kenttäkokemuksen lisäksi on työssään varhain suuntautunut konfliktien ehkäisyyn, rauhanrakentamiseen, instituutioiden vahvistamiseen ja kestäväan kehitykseen (esim. UN Development Programme 2020). UNDP:n konfliktiyksikkö (Bureau for Crisis Prevention and Recovery) perustettiin jo 2000-luvun alussa.

Integroitu rauhanrakentaminen tarkoittaa maatasolla tapahtuvaa eri toimijoiden yhteistyötä ja holistista viitekehystä, jossa toisiinsa liittyvät rauhan palauttaminen, rauhanturva, rauhanrakentaminen sekä kehitys- ja humanitaarinen toiminta. Rauhanrakentamiseen suunnatut voimavarat ovat kriittinen tekijä siinä, miten rauhanjatkumon eri osat saadaan onnistumaan. Vuonna 2022 pidettiin rahoitukseen keskittyvä korkean tason kokous. Pääsihteeri vetoaa luonnollisesti lisärahoituksen tarpeeseen, ja keskeiset avunantajat painottavat tarkoituksenmukaisten rahoitustapojen merkitystä (engl. *good peacebuilding donorship*).

YK:n haasteena on sovittaa yhteen organisaation eri osien toiminta uudistuvien prioriteettien mukaisesti. Rauhanrakennusarkkitehtuuria arvioidaan säännöllisesti yleiskokouksessa, mikä on aina tilaisuus jäsenmaille tuoda esiin näkemyksensä. Poliittikan kehittämiseen vaikutetaan eri yhteyksissä keskustelujen sekä aktiivisen yhteydenpidon ja kiinnostuksen myötä. Vaikka kestävän rauhan polulta on raivattu monia esteitä, poliittisen tilan avaaminen yhteiseltä pohjalta edelleen on jatkuvaa työtä. Se tarkoittaa myös yhteisymmärryksen lisäämistä toiminnan lähtökohdista ja tavoitteista.

Kuten YK:n 75-vuotisjuhlistuksessa yhteisesti määriteltiin, rauhan rakentaminen ja ylläpitäminen on nyt järjestön tärkeimpiä velvollisuuksia. Peruskirjan säädösten mukaan kuitenkin on jäsenmaiden velvollisuutena kaikin tavoin edistää YK:n toimenpiteitä yhteisten päämäärien saavuttamisessa. Rauhan ylläpitäminen yhteisten linjausten mukaisesti vaatii poliittista ohjausta. Monesti päähuomio kiinnittyy turvallisuusneuvoston päivänpolttaviin skismoihin tai kehitysohjelmien väliseen kilpailuun rahoituksesta. Organisaation yhtenäistä toimintaa ja toimeenpanon tuloksellisuutta kaikessa työssä suunnataan ja valvotaan päätösmielinten kautta, jotta voidaan tukea toimintojen yhteensovittamista. Tulisi siten panostaa vaikuttamiseen keskeisissä YK:n päätöksentekokelemissä: tulisi nähdä metsä puilta.

Lähteet

- Cliffe, Sarah F. & Alexandra Novosseloff (2017): *Restructuring the UN Secretariat to strengthen preventive diplomacy and peace operations*. New York: New York University.
- ECOSOC (2006): *ECOSOC Advisory groups on African countries emerging from conflict: The silent avant-garde*. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs.
- ILO (2017): *Employment and decent work for peace and resilience recommendation 2017 (No. 205)*. Geneva: International Labour Organisation https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:3330503, 4.10.2022.
- Romita, Paul (2011): *The UN security council and conflict prevention: A primer*. New York: International Peace Institute.
- UN (1992): *An agenda for peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping*. Report A/47/277-S/24111 of Secretary-General Boutros Boutros-Ghali. United Nations, New York, 17.6.1992. https://www.un.org/ruleoflaw/files/A_47_277.pdf, 26.7.2022.
- UN (2001): *Prevention of armed conflict*. Report A/55/985-S/2001/574 of Secretary-General Kofi Annan, United Nations, New York. https://digitallibrary.un.org/record/442540/files/A_55_985%26S_2001_574-EN.pdf, 26.7.2022.
- UN (2002): *A/CONF. 198/11. Report of the International Conference on Financing for Development. Monterrey, Mexico 18-22 March 2002* New York: United Nations. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/CONF.198/11&Lang=E, 20.8.2022.

- UN (2003): *Prevention of Armed Conflict*. Resolution A/RES/57/337, adopted July 3. New York: United Nations. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-180490/>, 26.7.2022.
- UN (2006): *Progress Report on the Prevention of Armed Conflict*. Report A/60/891 of the Secretary-General. United Nations, New York, July 18. https://digitallibrary.un.org/record/581457/files/A_60_891-EN.pdf?ln=en, 26.7.2022.
- UN (2015): *The challenge of sustaining peace. Report of the advisory group of experts for the 2015 review of the United Nations peacebuilding architecture*. 29.6.2015. https://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/07/300615_The-Challenge-of-Sustaining-Peace.pdf, 26.7.2022.
- UN (2016): *Review of the United Nations Peacebuilding Architecture*. Resolution A/RES/70/262 - S/RES/2282 adopted April 27. New York: United Nations. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_262.pdf, 26.7.2022.
- UN (2017): UN must lead 'surge in diplomacy' for peace, Guterres says ahead of 72nd General Assembly. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2017/09/interview-un-must-lead-surge-in-diplomacy-for-peace-guterres-says-ahead-of-72nd-general-assembly/>, 4.10.2022.
- UN (2021): *Our common agenda – Report of the secretary-general*. New York: United Nations. https://www.un.org/en/content/common-agenda-report/assets/pdf/Common_Agenda_Report_English.pdf, 4.10.2022.
- UN Development Programme (2020): *Evaluation of UNDP support to conflict-affected countries*. New York: Independent Evaluation Office. <https://erc.undp.org/evaluation/documents/download/18359>, 26.7.2022.
- UN General Assembly (2020): *Declaration on the commemoration of the seventy-fifth anniversary of the United Nations A/RES/75/1*. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/248/80/PDF/N2024880.pdf?OpenElement>, 26.7.2022.
- UN Peacebuilding Commission (2022): Organizational meeting 1 February 2022. <https://media.un.org/en/asset/k1q/k1qx5qtot4>, 20.8.2022.
- UN & World Bank (2018): *Pathways for peace. Inclusive approaches to preventing violent conflict*. Washington: World Bank.